Ústavní zákon o zemích a o přechodu územní samosprávy

Návrh zákona č. 32 – doplnění seznamu zákonů Fóra lidu, prováděcí ústavní zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 2. 11. 2026

Postavení návrhu: Ústavní zákon provádí čl. 10, 111–120, 122 a 129 Občanské ústavy: vytváří tři země (Země Česká, Země Moravská, Země Moravskoslezská), obnovuje 76 okresů jako územní samosprávné celky a upravuje přechod dosavadních krajů a obcí do nového uspořádání. Je to obdoba ústavního zákona č. 347/1997 Sb., kterým vznikly dnešní kraje a který ústava ruší (čl. 129 odst. 2 písm. c)), a zákonů č. 367/1990 Sb. a č. 172/1991 Sb., kterými se roku 1990 přecházelo od národních výborů k obcím. Ústavní forma je nutná, protože vznik zemí a okresů mění ústavní uspořádání státu. Zákon se přijímá v témže celostátním referendu jako ústava (čl. 121) a je součástí ústavního pořádku. Podrobnosti o zemích, krajích, okresech a obcích stanoví zákon o územně-správním uspořádání (č. 14), na který tento ústavní zákon navazuje a s nímž je v souladu. Obecná pravidla přechodu (zaměstnanci, spisy, zahájená řízení) stanoví ústavní zákon o přechodu na Občanskou ústavu a o kontinuitě právního řádu (č. 31); hospodaření v přechodném období ústavní zákon o veřejných financích v přechodném období (č. 33); výkon státní správy celky zákon o přenesené působnosti (č. 38). Vychází z autorovy Hlavy 3 (čl. 69, 74, 75) a Východisek (body 15, 16) na forumlidu.cz/oipd.

NÁVRH

ÚSTAVNÍ ZÁKON

ze dne …… 20..

o zemích a o přechodu územní samosprávy

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto ústavním zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

Čl. 1 – Předmět úpravy

(1) Tento ústavní zákon upravuje podle čl. 111 až 120 a čl. 122 Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“)

a) vznik Země České, Země Moravské a Země Moravskoslezské (dále jen „země“) a jejich prozatímní orgány do přijetí zemských ústav,

b) postup přijetí zemských ústav a jejich nejmenší obsah,

c) obnovení okresů jako územních samosprávných celků,

d) přechod krajů, obcí a hlavního města Prahy do uspořádání podle ústavy, včetně jejich majetku, práv, závazků a zaměstnanců,

e) lhůty pro ustavení nových orgánů.

(2) Podrobnosti stanoví zákon o územně-správním uspořádání. Pro přechod zaměstnanců, spisů, evidencí a zahájených řízení se použije ústavní zákon o přechodu na Občanskou ústavu a o kontinuitě právního řádu (dále jen „ústavní zákon o přechodu“), nestanoví-li tento ústavní zákon jinak.

Čl. 2 – Zásady

(1) Přechod se provede tak, aby se nepřerušil výkon žádné služby, kterou územní celky poskytují občanům, zejména školy, sociální služby, zdravotní služby, doprava, zásobování vodou a výkon státní správy.

(2) Země, okresy, kraje a obce jsou společenstvími svých občanů. Vyšší celek vykonává jen tu pravomoc, kterou mu svěřila ústava, zákon schválený v referendu nebo občané nižšího celku (čl. 111 ústavy).

(3) Nikdo nesmí být přechodem podle tohoto ústavního zákona zkrácen na svých právech, zejména na právu na službu, kterou mu územní celek poskytoval.

ČÁST DRUHÁ – ZEMĚ

Čl. 3 – Vznik zemí

(1) Dnem účinnosti ústavy vznikají Země Česká, Země Moravská a Země Moravskoslezská jako územní samosprávné celky a veřejnoprávní korporace (čl. 112 a 114 ústavy).

(2) Území země tvoří území krajů, které k ní přiřazuje zákon o územně-správním uspořádání; do jeho účinnosti tvoří

a) Zemi Českou území hlavního města Prahy, Středočeského, Jihočeského, Plzeňského, Karlovarského, Ústeckého, Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického kraje,

b) Zemi Moravskou území Jihomoravského, Zlínského a Olomouckého kraje a Kraje Vysočina,

c) Zemi Moravskoslezskou území Moravskoslezského kraje.

(3) Sídlem zemské rady Země České je Praha, Země Moravské Brno a Země Moravskoslezské Ostrava. Hlavní město Praha je zároveň hlavním městem republiky (čl. 15 ústavy).

(4) Změnit příslušnost kraje, okresu nebo obce k zemi lze jen postupem podle čl. 119 ústavy a zákona o neutralitě a sebeurčení. Změna příslušnosti kraje k zemi se provede ústavním zákonem (čl. 113 odst. 3 ústavy).

Čl. 4 – Prozatímní zemský výbor

(1) Do ustavení zemské rady plní úkoly země podle tohoto ústavního zákona prozatímní zemský výbor. Tvoří jej hejtmani krajů, jejichž území tvoří zemi; v Zemi České je jeho členem i primátor hlavního města Prahy.

(2) Prozatímní zemský výbor zajistí prostory pro zasedání zemské rady a pro přijímání listinných petic a konání občanských rozprav (čl. 22 odst. 3 a čl. 23 odst. 3 ústavy), zveřejní soupis prostředků, které země ke dni ustavení zemské rady má, a připraví návrh prvního rozpočtu země. Jiná rozhodnutí činit nesmí.

(3) Členové prozatímního zemského výboru vykonávají funkci bez nároku na další plat; náklady výboru hradí stát.

(4) Prozatímní zemský výbor zaniká dnem prvního zasedání zemské rady.

Čl. 5 – Zemská rada

(1) Zemskou radu tvoří předseda zemské rady a členové volení v okresech země podle zákona o územně-správním uspořádání (čl. 112 odst. 2 ústavy). První volba se koná do 1 roku od účinnosti ústavy spolu s prvními volbami orgánů okresů (čl. 122 ústavy).

(2) První zasedání zemské rady svolá Státní volební komise do 15 dnů od vyhlášení výsledků voleb; do zvolení předsedy je řídí nejstarší člen.

(3) Zemská rada je schopna se usnášet za přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů; usnáší se nadpoloviční většinou přítomných. K podání návrhu zemské ústavy je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů.

(4) Zasedání zemské rady jsou veřejná, přenášejí se v přímém přenosu a jejich záznam se trvale zveřejní (čl. 44 ústavy obdobně).

Čl. 6 – Působnost země do přijetí zemské ústavy

(1) Do účinnosti zemské ústavy zemská rada

a) připraví a předloží občanům země návrh zemské ústavy podle čl. 8 a 9,

b) rozhoduje o věcech, které zemi svěří občané krajů, okresů nebo obcí na základě místního referenda (čl. 111 odst. 2 ústavy), nebo které jí svěří zákon schválený v referendu,

c) projednává mezinárodní smlouvy a může uspořádat zemské referendum podle čl. 112 odst. 4 ústavy,

d) podává návrhy zákonů (čl. 39 písm. e) ústavy),

e) schvaluje rozpočet a závěrečný účet země a spravuje její majetek.

(2) Každé rozhodnutí zemské rady mohou občané země vetovat v zemském referendu (čl. 112 odst. 3 ústavy).

(3) Do účinnosti zemské ústavy nevykonává země žádnou státní správu, nesvěří-li jí ji zákon schválený v referendu s úhradou nákladů (čl. 118 ústavy).

Čl. 7 – Zemský úřad a hospodaření země

(1) Zemský úřad tvoří předseda zemské rady a úředníci vybraní ve veřejné soutěži. Do účinnosti zemské ústavy má zemský úřad nejvýše 33 zaměstnanců.

(2) Země hospodaří podle vlastního vyrovnaného rozpočtu; nesmí vytvářet schodky, vydávat dluhopisy ani přijímat úvěry (čl. 95 ústavy).

(3) Dokud země nemá vlastní příjmy podle zákona o veřejných financích a České národní bance, hradí stát ze státního rozpočtu náklady zemské rady a zemského úřadu, nejméně však platy předsedy a členů zemské rady a zaměstnanců zemského úřadu.

(4) Stát poskytne zemi bezúplatně do užívání nebo do vlastnictví budovy, které potřebuje pro zemskou radu, zemský úřad a přijímání petic, nepotřebuje-li je stát k vlastní činnosti. Převod schvaluje Národní rada; smlouva se zveřejní.

ČÁST TŘETÍ – ZEMSKÉ ÚSTAVY

Čl. 8 – Přijetí zemské ústavy

(1) Zemská rada předloží návrh zemské ústavy občanům země k zemskému referendu do 2 let od svého prvního zasedání.

(2) Před vyhlášením referenda posoudí Ústavní soud soulad návrhu s ústavou (čl. 75 písm. a) ústavy obdobně); rozhodne do 30 dnů.

(3) Alternativní návrh zemské ústavy mohou podat občané země peticí podpořenou nejméně 1 % rozhodujících občanů země (čl. 22 odst. 1 písm. a) ústavy). Je-li podáno více návrhů, rozhodnou občané nejprve v zemské anketě, který návrh bude předložen k potvrzujícímu referendu (čl. 20 odst. 2 ústavy).

(4) Referendu předchází veřejná občanská rozprava v sídle zemské rady (čl. 23 ústavy). Zemská ústava je přijata, vysloví-li se pro ni nadpoloviční většina hlasujících rozhodujících občanů země.

(5) Zemská ústava se vyhlašuje ve Sbírce zákonů a dnem účinnosti se stává součástí ústavního pořádku (čl. 129 odst. 1 ústavy). Změnit ji lze jen zemským referendem.

(6) Zemské referendum se koná podle zákona petičního a o referendech a anketách; do jeho účinnosti přiměřeně podle ústavního zákona o celostátním referendu.

(7) Nebyl-li návrh přijat, předloží zemská rada nový návrh do 1 roku. Do účinnosti zemské ústavy se země řídí tímto ústavním zákonem a zákonem o územně-správním uspořádání.

Čl. 9 – Obsah zemské ústavy

(1) Zemská ústava upraví nejméně

a) název, území, sídlo a symboly země,

b) působnost země, kterou jí svěřily nižší celky nebo zákon, a postup, jímž ji občané mohou odejmout,

c) jednání zemské rady, její výbory a odpovědnost jejích členů,

d) zemské referendum, zemskou anketu, zemskou petici a veto občanů země proti rozhodnutí zemské rady,

e) zemský úřad, jeho otevřenost a nejvyšší počet zaměstnanců,

f) hospodaření země s vyrovnaným rozpočtem,

g) ochranu národnostních menšin, jejich jazyka a kultury na území země,

h) vztah země ke krajům, okresům a obcím na jejím území,

i) postup změny zemské ústavy.

(2) Zemská ústava nesmí odporovat ústavě (čl. 112 odst. 2 ústavy). Nesmí zejména

a) zavést daň, poplatek nebo dluh, které nepřipouští ústava,

b) zavést jmenování rozhodujícího veřejného služebníka (čl. 27 odst. 2 ústavy),

c) omezit práva a svobody podle Listiny základních práv a svobod a ústavy nebo volný pohyb osob, zboží a služeb mezi zeměmi,

d) zřídit ozbrojenou složku jinou než oblastní policii podle zákona o policii,

e) odejmout nižším celkům pravomoc bez souhlasu jejich občanů (čl. 111 ústavy),

f) měnit počet členů zemské rady nebo způsob jejich volby stanovený zákonem o územně-správním uspořádání.

(3) Kraj může mít vlastní krajský statut, který schvalují občané kraje v krajském referendu; krajský statut nesmí odporovat ústavě, zemské ústavě ani zákonu.

ČÁST ČTVRTÁ – OKRESY

Čl. 10 – Obnovení okresů

(1) Dnem účinnosti ústavy se okresy stávají územními samosprávnými celky a veřejnoprávními korporacemi (čl. 113 a 114 ústavy). Okresů je 76; jejich výčet a území stanoví zákon o územně-správním uspořádání.

(2) Do účinnosti zákona o územně-správním uspořádání se území okresů řídí zákonem č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu, s tím, že

a) hlavní město Praha je zároveň obcí, okresem a krajem,

b) okresy Praha-východ a Praha-západ tvoří jeden okres Praha-venkov.

(3) Sídlem okresu je obec, podle níž je okres pojmenován. Sídlem okresu Praha-venkov je Praha, okresu Brno-venkov Brno a okresů Plzeň-jih a Plzeň-sever Plzeň. Sídlo okresu mohou občané okresu změnit v okresním referendu na jinou obec na území okresu.

Čl. 11 – Orgány okresu

(1) Orgány okresu jsou zastupitelstvo okresu a přednosta okresu, které volí občané okresu podle zákona o územně-správním uspořádání (čl. 115 odst. 2 ústavy). První volby se konají do 1 roku od účinnosti ústavy.

(2) Do zvolení orgánů okresu okres nevykonává žádnou působnost. Prostory pro první zasedání zastupitelstva a pro přednostu poskytne obec, která je sídlem okresu, za úhradu nákladů.

(3) Okresní úřad tvoří přednosta okresu, rozhodující úředníci zvolení podle zákona o územně-správním uspořádání a úředníci vybraní ve veřejné soutěži. Zaměstnanci obcí a krajů, kteří přecházejí na okres se svou agendou podle zákona o přenesené působnosti, se stávají zaměstnanci okresu bez veřejné soutěže.

(4) Dokud okres nemá vlastní příjmy podle zákona o veřejných financích a České národní bance, hradí stát ze státního rozpočtu náklady orgánů okresu podle čl. 7 odst. 3 obdobně. Výkon státní správy hradí stát podle zákona o přenesené působnosti.

(5) Stát může okresu bezúplatně převést nemovitosti, které okres potřebuje k výkonu své působnosti a které stát nepotřebuje; čl. 7 odst. 4 se použije obdobně.

ČÁST PÁTÁ – PŘECHOD KRAJŮ A OBCÍ

Čl. 12 – Kontinuita krajů a obcí

(1) Kraje vytvořené ústavním zákonem č. 347/1997 Sb. jsou počátečními kraji podle čl. 113 odst. 2 ústavy. Obce existující ke dni účinnosti ústavy jsou obcemi podle ústavy. Kraje a obce zůstávají týmiž právnickými osobami; jejich majetek, práva a závazky, včetně pracovněprávních vztahů, se přechodem nemění.

(2) Území kraje je území, které měl ke dni předcházejícímu dni účinnosti ústavy, do účinnosti zákona o územně-správním uspořádání.

(3) Zastupitelstva obcí a krajů, starostové, hejtmani a další orgány zvolené podle dosavadních předpisů vykonávají funkci do ustavení orgánů zvolených podle zákona o územně-správním uspořádání (čl. 122 odst. 1 ústavy); nesmějí však přijímat rozhodnutí, která by mařila provedení ústavy nebo zavazovala celek na dobu delší než 1 rok bez souhlasu občanů v místním referendu.

(4) Městské části a městské obvody statutárních měst a jejich orgány trvají, dokud o jejich zřízení, změně nebo zrušení nerozhodnou občané podle zákona o územně-správním uspořádání.

Čl. 13 – Přechod při přesunu působnosti

(1) Přechází-li působnost z jednoho celku na jiný celek nebo na instituci veřejné služby podle zákona schváleného v referendu, nebo svěří-li ji nižší celek vyššímu celku na základě místního referenda (čl. 111 odst. 2 ústavy), přecházejí dnem přechodu působnosti na nabyvatele

a) movité věci, které sloužily výhradně k jejímu výkonu,

b) práva a závazky, které s jejím výkonem souvisejí,

c) pracovněprávní vztahy zaměstnanců, kteří ji vykonávali,

d) spisy, evidence a údaje v informačních systémech.

(2) Nemovitosti, které sloužily výkonu působnosti jen zčásti, zůstávají dosavadnímu vlastníkovi; nabyvatel je užívá za úhradu skutečných nákladů, nedohodnou-li se jinak.

(3) O přechodu sepíší celky do 3 měsíců protokol, který se zveřejní; protokol je podkladem pro zápis do katastru nemovitostí. Spor o přechod majetku rozhoduje soud; spor o příslušnost se rozhoduje podle § 12 zákona o územně-správním uspořádání (čl. 111 odst. 4 a čl. 75 písm. d) ústavy).

(4) Odejmou-li občané nižšího celku svěřenou působnost (čl. 111 odst. 2 ústavy), postupuje se podle odstavců 1 až 3 obdobně ve prospěch nižšího celku.

Čl. 14 – Zaměstnanci

(1) Zaměstnanci, jejichž pracovněprávní vztah přechází podle čl. 13, zachovávají dosavadní pracovní podmínky, plat a dobu zaměstnání až do schválení tabulky násobků podle čl. 87 ústavy.

(2) Rozhodující funkce v úřadech celků obsadí volení služebníci podle zákona o územně-správním uspořádání (čl. 83 odst. 2 ústavy); dosavadní vedoucí je vykonávají do jejich zvolení. Ostatní úředníci se považují za vybrané ve veřejné soutěži.

(3) Ředitelé krajských úřadů a tajemníci obecních úřadů vykonávají funkci do ustavení orgánů zvolených podle zákona o územně-správním uspořádání; poté řídí úřad hejtman nebo starosta (§ 15 a 18 zákona o územně-správním uspořádání).

Čl. 15 – Dluhy a závazky krajů a obcí

(1) Dluhy krajů, obcí a jimi ovládaných osob existující ke dni účinnosti ústavy se splatí nebo jinak odstraní podle plánu oddlužení podle ústavního zákona o veřejných financích v přechodném období (čl. 125 odst. 5 ústavy).

(2) Každý kraj a obec zveřejní do 3 měsíců od účinnosti ústavy soupis svého majetku, pohledávek, dluhů, záruk a dalších závazků s termíny splatnosti a předá jej Veřejné službě finanční pro soupis závazků podle ústavního zákona o veřejných financích v přechodném období. Tento soupis aktualizuje ke dni účinnosti ústavy soupis, který kraj nebo obec zveřejnily podle čl. 10 odst. 3 ústavního zákona o přechodu na Občanskou ústavu a o kontinuitě právního řádu; nový soupis v celém rozsahu se nevyžaduje.

Čl. 16 – Hlavní město Praha

(1) Hlavní město Praha je obcí, okresem a krajem a je součástí Země České. Jeho působnost hejtmana a přednosty okresu vykonává primátor (§ 6 odst. 3 zákona o územně-správním uspořádání).

(2) Statut hlavního města Prahy, který upraví zejména městské části, jejich působnost a vztah k městu, schválí občané Prahy v místním referendu do 2 let od zvolení zastupitelstva podle zákona o územně-správním uspořádání. Do jeho účinnosti se postupuje podle zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, a podle dosavadního Statutu hlavního města Prahy, nepřekážejí-li ústavě.

ČÁST ŠESTÁ – LHŮTY, VZTAH K DOSAVADNÍM PŘEDPISŮM A ÚČINNOST

Čl. 17 – Lhůty

(1) Do 1 roku od účinnosti ústavy se konají první volby zemských rad a jejich předsedů, zastupitelstev a přednostů okresů, zastupitelstev a hejtmanů krajů a zastupitelstev a starostů obcí podle zákona o územně-správním uspořádání (čl. 122 ústavy). Volby se konají ve společném termínu, který vyhlásí prezident republiky na návrh Státní volební komise (čl. 51 odst. 1 písm. e) ústavy).

(2) Zemská ústava se předloží k referendu do 2 let od prvního zasedání zemské rady (čl. 8 odst. 1); statut hlavního města Prahy do 2 let od zvolení jeho zastupitelstva (čl. 16 odst. 2).

(3) Zákon o přenesené působnosti se předloží k referendu do 2 let od účinnosti ústavy (čl. 118 a 124 ústavy); do dne přechodu podle něj vykonávají obce a kraje dosavadní přenesenou působnost.

(4) Do 2 let od účinnosti ústavy mohou občané kraje v krajském referendu navrhnout, aby kraj přešel k jiné zemi; změna nastane, schválí-li ji též občané celé republiky ústavním zákonem (čl. 113 odst. 3 a čl. 119 ústavy).

(5) Nebude-li zemská ústava přijata do 4 let od účinnosti ústavy, rozhodnou o dalším postupu občané země v zemském referendu.

Čl. 18 – Vztah k ústavnímu zákonu č. 347/1997 Sb. a k dalším předpisům

(1) Zrušením ústavního zákona č. 347/1997 Sb. (čl. 129 odst. 2 písm. c) ústavy) nejsou dotčeny existence, území, názvy, majetek, práva a závazky krajů.

(2) Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, a zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, se použijí do dne stanoveného zákonem o územně-správním uspořádání, nepřekážejí-li ústavě a tomuto ústavnímu zákonu. Ustanovení, podle nichž zastupitelstvo volí starostu nebo hejtmana, se nepoužijí ode dne prvních přímých voleb podle čl. 17 odst. 1.

(3) Zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů, a zákon č. 290/2002 Sb., o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce, se pro majetek, který na kraje a obce již přešel, nadále použijí.

Čl. 19 – Ústavní pořádek

(1) Tento ústavní zákon je součástí ústavního pořádku. Změnit jej lze jen ústavním zákonem schváleným v celostátním referendu.

(2) Ustanovení čl. 4 až 7 pozbývají pro zemi platnosti dnem účinnosti její zemské ústavy v rozsahu, v němž zemská ústava stanoví jinak.

Čl. 20 – Účinnost

Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem účinnosti ústavy (čl. 121 odst. 2 ústavy), s výjimkou čl. 17 odst. 1 věty druhé, která nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku celostátního referenda, jímž byl přijat.

Příloha – Země, kraje a zemské rady (podle zákona č. 14)

Země	Kraje	Okresů	Sídlo zemské rady	Členů zemské rady (předseda + 1 za okres)
Země Česká	Hlavní město Praha, Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický	49	Praha	50
Země Moravská	Jihomoravský, Zlínský, Olomoucký, Vysočina	21	Brno	22
Země Moravskoslezská	Moravskoslezský	6	Ostrava	7
Celkem	**14**	**76**		**79**

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Ústava zakládá federaci tří zemí a obnovuje okresy (čl. 112 a 113). Dnes však země ani okresy jako samosprávné celky neexistují: zemské zřízení bylo zrušeno k 1. 1. 1949 a okresní úřady ukončily činnost roku 2002. Kraje vznikly ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., který ústava ruší. Bez přechodného předpisu by tak nebylo jasné, kdy země a okresy vznikají, kdo za ně jedná do zvolení orgánů, z čeho se platí a co se stane s majetkem a zaměstnanci krajů a obcí. Tento ústavní zákon to řeší podle vzoru roku 1990: dosavadní celky trvají jako tytéž právnické osoby, nové celky vznikají dnem účinnosti ústavy, ale nevykonávají nic, dokud je občané nezvolí, a majetek a lidé přecházejí jen spolu s působností.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Hlava 3 OIPD, čl. 74:** tři země, 14 krajů, 76 okresů – čl. 3, 10, příloha.
- **Hlava 3 OIPD, čl. 75:** zemská ústava, která nesmí odporovat ústavě, zemská rada s mandátem občanů a s vetem občanů v zemském referendu; možné krajské rady a ústavy schválené v krajských OIRA; prostory pro petice a rozpravy jako v Senátu – čl. 4 odst. 2, čl. 6, 8, 9 odst. 3.
- **Hlava 3 OIPD, čl. 69:** nižší celky delegují pravomoc vzhůru přes OIRA a mohou ji kdykoli vypovědět – čl. 2 odst. 2, čl. 6 odst. 1 písm. b), čl. 13.
- **Východiska, body 15 a 16:** o místních věcech rozhodují občané; 76 okresů a 14 krajů – čl. 2, 10.
- **Rešerše Fóra lidu, část 4 (ÚZ 4):** přechod majetku, závazků a zaměstnanců krajů, ustavení zemí, obnovení okresů a pravidla pro zemské ústavy podle vzoru zákonů č. 367/1990 a 172/1991 Sb. – celý zákon.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor	Návrh	Důvod
Kdo jedná za zemi do zvolení zemské rady	neuvedeno	prozatímní zemský výbor z hejtmanů s úzkou, jen přípravnou působností (čl. 4)	Bez prozatímního orgánu by nikdo nezajistil prostory a rozpočet pro první zasedání; úzká působnost brání tomu, aby nevolení lidé rozhodovali za zemi.
Působnost země před zemskou ústavou	neuvedeno	jen to, co svěří nižší celky nebo zákon; žádná státní správa bez zákona (čl. 6)	Retrográdní subsidiarita (čl. 111 ústavy); země nesmí vzniknout jako nový úřad „shora“.
Velikost zemského úřadu	neuvedeno	nejvýše 33 zaměstnanců do zemské ústavy (čl. 7 odst. 1)	Obdoba limitu ministerstva (čl. 64 odst. 3 ústavy); malá země je levná.
Financování zemí a okresů v přechodu	neuvedeno	náklady orgánů hradí stát, dokud nemají vlastní příjmy (čl. 7 odst. 3, čl. 11 odst. 4)	Podíl na emisi podle zákona č. 7 (§ 12 odst. 3) nebude k dispozici, dokud ČNB nemá kladný kapitál (zákon č. 33); rozpočtové určení daní dnes zemím ani okresům nic nedává.
Minimální obsah zemské ústavy	„nesmí odporovat ústavě“	výčet obsahu a zákazů (čl. 9)	Tři země by jinak mohly přijmout neslučitelná

Téma	Autor	Návrh	Důvod
			pravidla (daně, jmenování, ozbrojené složky).
Krajské ústavy	„nevylučuje“ krajské ústavy	nepovinný krajský statut schválený krajským referendem (čl. 9 odst. 3)	Respektuje autora, ale nezvyšuje počet ústavních dokumentů v ústavním pořádku.
Sídla okresů	neuvedena	obec, podle níž je okres pojmenován; u venkovských okresů město (čl. 10 odst. 3)	Zákon č. 14 sídla neuvádí; jde o historická sídla okresních úřadů.
Příslušnost krajů k zemím	neuvedena (zákon č. 14 řadí Vysočinu a Olomoucký kraj k Moravě)	okno 2 let pro krajské referendum o přechodu k jiné zemi (čl. 17 odst. 4)	Rozbor pro autora, bod Z4; sebeurčení podle čl. 119.
Statut Prahy	neuvedeno	schválí občané Prahy do 2 let; do té doby zákon č. 131/2000 Sb. (čl. 16)	Rozbor pro autora, část IV.
Vyhlášení prvních voleb	ústava, čl. 51 odst. 1 písm. e): volby vyhlašuje prezident	společný termín vyhlásí prezident republiky na návrh Státní volební komise (čl. 17 odst. 1)	Pravomoc vyhlásit volby patří prezidentovi; Státní volební komise volby připravuje a termín navrhuje. Shodně zákon č. 2, § 36 odst. 5.

Rozhoduje autor nebo Fórum lidu:

1. **Zastoupení Prahy v zemské radě.** Podle § 16 zákona č. 14 volí každý okres jednoho člena zemské rady. Praha (asi 1,3 mil. obyvatel) je jediným okresem, a měla by tak v zemské radě Země České 1 hlas z 50, stejně jako okres Rakovník. Doporučujeme v § 16 zákona č. 14 stanovit, že Praha volí do zemské rady více členů v jednomandátových obvodech přibližně stejné velikosti jako průměrný okres země (asi 10 obvodů); zemská rada Země České by pak měla asi 59 členů.
2. **Lhůta pro přímou volbu starostů.** Zákon č. 14 (§ 21 odst. 1) ukládá nové volby všech obecních zastupitelstev do 1 roku, ačkoli obce volily v říjnu 2026. Návrh to přejímá. Alternativou je zavést přímou volbu starosty do 1 roku a zastupitelstva volit v jednomandátových obvodech až v řádném termínu.

Ústavní poznámka: Ústavní zákony č. 31 až 33 se přijímají v témže celostátním referendu jako ústava (čl. 121). Aby byly součástí ústavního pořádku, je nutné doplnit čl. 129 odst. 1 ústavy takto: „Ústavní pořádek České republiky tvoří tato ústava, Listina základních práv a svobod, zemské ústavy, ústavní zákony o státních hranicích **a ústavní zákony přijaté současně s ní**.“

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 10, 15, 22, 23, 27, 39, 75, 83, 95, 111–120, 122 a 129 ústavy. Odpovídá étosu OIPD: nové celky nevznikají jako úřady shora, ale jako společenství občanů, která nic nevykonávají, dokud si je občané nezvolí a nesvěří jim úkoly. Zemské ústavy schvalují jen občané země. Zákon je v souladu se zákonem č. 14 (přiřazení krajů k zemím, 76 okresů, Praha jako obec, okres i kraj, složení zemské rady, lhůty voleb).

Potřebné změny jiných zákonů:

- **Zákon č. 14:** do přílohy doplnit sídla okresů (čl. 10 odst. 3); v § 16 vyřešit zastoupení Prahy v zemské radě (viz výše). Odkaz na lhůtu podle čl. 8 (§ 21 odst. 3) a nepoužití nepřímé volby starosty a hejtmana (§ 22 odst. 2) jsou již promítnuty.

- **Zákon č. 7, § 12 odst. 3:** úhrada nákladů orgánů zemí a okresů státem do prvního převodu emise je již promítnuta; zbývá změnit zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, aby zemím a okresům v přechodném období připadl podíl na sdílených daních, nebo jejich náklady výslovně zařadit do státního rozpočtu.
- **Zákon č. 2:** společný termín prvních voleb územní samosprávy a svolání prvního zasedání zemské rady Státní volební komisí jsou již promítnuty (§ 36 odst. 5).

5. Dopady

Země a okresy jsou nové úrovně, ale malé: 79 členů zemských rad, 76 přednostů a nejvýše 25 zastupitelů v každém okrese (§ 14 zákona č. 14), zemské úřady do 33 zaměstnanců. Okresní úřady vzniknou hlavně převodem úředníků, kteří dnes vykonávají přenesenou působnost na 205 obcích s rozšířenou působností (zákon č. 38), takže nové pracovní síly nebudou potřeba. Kraje a obce trvají jako tytéž osoby, takže se nepřeruší jejich smlouvy, úvěry, školy, nemocnice ani dotační projekty.

B. Zvláštní část

K čl. 1 a 2: Předmět úpravy, vztah k zákonům č. 14 a 31 a zásada nepřerušení služeb.

K čl. 3 až 7: Vznik zemí dnem účinnosti ústavy, prozatímní zemský výbor s jen přípravnou působností, první zasedání a rozhodování zemské rady, omezená působnost do zemské ústavy, malý zemský úřad a financování ze státního rozpočtu, dokud země nemá vlastní příjmy.

K čl. 8 a 9: Postup přijetí zemské ústavy (přezkum Ústavním soudem, občanský protinávrh, anketa, rozprava, zemské referendum) a její nejmenší obsah a zákazy.

K čl. 10 a 11: Obnovení 76 okresů, sídla, orgány a financování okresů.

K čl. 12 až 15: Kontinuita krajů a obcí jako týchž právnických osob, přechod majetku, práv, závazků a zaměstnanců jen spolu s působností (vzor § 68 zákona č. 367/1990 Sb. a zákonů č. 172/1991, 157/2000 a 290/2002 Sb.), dluhy a soupis závazků.

K čl. 16: Hlavní město Praha a jeho statut.

K čl. 17 až 20 a příloze: Lhůty, vztah ke zrušenému ústavnímu zákonu č. 347/1997 Sb. a k zákonům o obcích, krajích a Praze, postavení v ústavním pořádku a účinnost; termín prvních voleb vyhlašuje prezident republiky na návrh Státní volební komise (čl. 51 odst. 1 písm. e) ústavy) a může tak učinit již ode dne vyhlášení výsledku referenda.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 10, 15, 22, 23, 27, 39, 44, 64, 75, 83, 87, 95, 111–120, 121, 122, 124, 125, 129 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Fórum lidu – OIPD: Hlava 3 (čl. 69, 74, 75), Východiska (body 15, 16) (forumlidu.cz/oipd/hlava-3, /vychodiska), seznam zákonů (forumlidu.cz/oipd/seznam-zakonu); návrhy zákonů č. 2, 7, 13, 14, 31, 33 a 38; Rešerše veřejné správy a přechodu práva (Fórum lidu, 2. 11. 2026), části 3 a 4; Rozbor rozporů pro autora (bod Z4, část IV); ústavní zákon č. 347/1997 Sb.; zákony č. 367/1990 Sb., 172/1991 Sb., 128/2000 Sb., 129/2000 Sb., 131/2000 Sb., 157/2000 Sb., 290/2002 Sb., 51/2020 Sb., 243/2000 Sb.